

BO‘LAJAK MAKTAB MENEJERLARIDA IJTIMOYIY KOMPETENTLIKLARINI SHAKLLANTIRISH SHART-SHAROITLARI

Hakimova I.X.

Chirchiq davlat pedagogika universiteti “Menejment kafedrası” o‘qituvchisi

Таянч сўзлар: menejer, ijtimoiy, motivasiya, stategiya, ijtimoiy kompetentlik, emotsional, ijtimoiy kompetensiya, ehtiyoj, ta’lim-tarbiya, tashabbuskorlik, refleksiv, individual sifatla, ko’nikma, instinktiv, o’z-o’zini boshqarish organlar pedagogika, psixologik, demokratik, jamiyat.

Ключевые слова: управленческий, социальный, мотивация, стратегия, социальная компетентность, эмоциональная, социальная компетентность, потребность, воспитание, инициатива, рефлексивное, индивидуальное качество, умение, инстинктивное, органы самоуправления, педагогика, психологическое, демократическое, общество.

Key words: managerial, social, motivation, strategy, social competence, emotional, social competence, need, education, initiative, reflexive, individual quality, skill, instinctive, self-management bodies, pedagogy, psychological, democratic, society.

Резюме:

Maqolada bo‘lajak maktab menejerlarida ijtimoiy kompetentliklarini shakllantirish shart-sharoitlari hamda imkoniyatlari to‘g‘risida fikr yuritilib, tavsiyalar berilgan.

Резюме:

В статье рассматриваются условия и возможности формирования социальной компетентности у будущих руководителей школ и даются рекомендации.

Summary:

The article discusses the conditions and opportunities for the formation of social competence in future school managers and gives recommendations.

Milliy hamda umuminsoniy qadriyatlar, demokratik tamoyillarga asoslangan mazkur taraqqiyot yo‘li – insonparvar, demokratik va huquqiy jamiyatni barpo yetish yo‘li sifatida ye’tirof yetilmoqda. Fuqarolik jamiyatining bunyod yetilishi, yeng avvalo, ushbu jamiyatda yashayotgan fuqarolarning ma’naviy-axloqiy jihatdan etuk, yuksak darajadagi aqliy salohiyatga yega bo‘lishlariga bog‘liqdir. Zero, fuqarolik jamiyatida amal qiluvchi ijtimoiy me’yorlar aynan mazkur jamiyatda yashovchi shaxslar tomonidan yaratiladi, asoslanadi hamda amalga oshiriladi.

Prezidentimiz Shavkat Miromonovich Mirziyoyev takidlagandek, O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirishni va o'qituvchi kasbi nufuzini hamda pedagoglarning sifat tarkibini oshirishni tushuntiradi.

Hozirgi davrda ta'lim samaradorligini oshirish, pedagog kadrlarni innovatsion faoliyatga yo'naltirish, ta'lim muassasasining boshqaruv jarayonida rahbar mas'uliyati, xislatlari, unga qo'yiladigan talablar, rahbarining ma'naviy qiyofasi va madaniyati, rahbar imidjini yuksaltirishda xos bo'lgan xususiyatlar, muvaffaqiyatli rahbar shaxsining kompetentligini rivojlantirish vazifalari shakllantirilmoqda.

Kompetentlik insonning pedagogik-psixologik xususiyatlari rivojlanishiga bog'liq bo'lgan, nafaqat bilim, ko'nikma va malakalarni amaliyotda qo'llashning turli sohalaridagi murakkab vazifalarni echishga tayyorlikni, balki mazkur masalalarni echish qobiliyatlari rivojlanishining ma'lum darajasiga erishishni ham ifodalovchi sub'ektiv toifa sifatida talabaning ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirish orqali ijtimoiy faol fuqarolik sifatlarini yuksaltirishda namoyon bo'ladi.

Ijtimoiy kompetenliklarini rivojlantirish uchun tanqidiy fikrlash, fuqarolik jamiyati hayotiga taalluqli bo'lgan axborotni olish, tahlil qilish va foydalanish ko'nikmasi, ijtimoiy-fuqarolik bilim, faol fuqarolik pozitsiyasi, ko'nikma va malakalarining keng doirasi zarur hisoblanadi.

Motivasion soha, insonning butun hayoti davomida shakllanadigan va rivojlanadigan ehtiyojlar, motivlar va maqsadlar majmuini qamrab oladi. Eng asosiy maqsadlaridan biri talabalarda ijtimoiy faol fuqarolik motivasiyasini shakllantirish orqali, fuqarolik jamiyati qurish yo'lida bilim, ko'nikma va malakalarni rivojlantirish hisoblanadi. Inson o'zining fuqarolik nuqtai nazarini aniqlash zaruratini anglashi muhim o'rin tutadi, unda fuqarolik faoliyati motivlari shakllangan bo'lishi, maqsad qo'yish va ularga erishish ko'nikmasini rivojlantirish bilan erishiladi.

Emotsional soha tarkibiga emotsiyalar, his-tuyg'ular, o'zini-o'zi baholash, xavotirlanuvchanlik kiradi. Emotsiyalar ehtiyojlarni qondirish yoki qondirmaslik bilan bog'liq va bevosita kechinmalar shaklida namoyon bo'ladi. Ijobiy emotsiyalar ehtiyojlarni qondirishda, faoliyat maqsadiga muvaffaqiyatli erishishda yuzaga keladi va ularni yanada samarali amalga oshirishga yordam beradi. Insonning ehtiyojlari va motivlariga aloqador borliq hodisalari ahamiyatini aks ettiruvchi uning barqaror emotsional munosabatlari his-tuyg'ular deb ataladi.

Emotsional sohaning o'ziga xos xususiyati xavotirlanuvchanlik hisoblanib, u fuqarolik faoliyatida muhim rol o'ynaydi, chunki mazkur faoliyat muvaffaqiyatga

- axloqiy va huquqiy me'yorlarga asoslangan holda ijtimoiy-siyosiy hodisalar ishtirokidagi yoshlar xuquq va majburiyatlarini tartibga solish;
- shaxsiy, axloqiy, fuqarolik, madaniy va boshqa qadriyatlar tizimini anglash va tartibga solish.

Predmetli-amaliy soha o'z ichiga inson faoliyati va muloqotning turli ko'rinishlaridagi qobiliyatlar, hatti-harakatlar, ko'nikmalarni o'z ichiga qamrab oladi.

Ijtimoiy kompetensiya, fuqaroni ommaviy faoliyatda ifodalanuvchi qobiliyatlarini tavsiflaydi: insonlarga ta'sir etish, o'z maqsadlariga erishish uchun jamiyat hayotida yuz berayotgan o'zgarishlarga daxldorlik, o'z masadlariga erishish uchun zarur bo'lgan axborotni olish, o'zlashtirish va foydalanishga oid bilim, ko'nikma va malakalarni rivojlantiradi. Ijtimoiy faol fuqaro rivojlangan predmetli-amaliy sohada, talabalar axloqiy, ma'naviy, faol fuqarolik hatti-harakatlarini amalga oshirish, jamiyatda o'z namunali xulqi orqali mas'uliyatli munosabatni ifodalash, o'zining yoki boshqa insonlarning xulqi, axloqiy, vatanparvarlik, fuqarolik jihatidan baholashga imkon beradi, shuningdek:

- jamoat tashkilotlari, fuqarolik jamiyati institutlari, fuqarolik vaziyatining turli ifodalanish shakllari orqali ishtirok etish;
- talaba-yoshlar jamiyatning ijtimoiy-siyosiy hayotida faollikni namoyon etish, fuqarolik jamiyati va demokratik davlat qurish me'yorlarini muhokama qilish;
- davlat va jamoat tashkilotlari hamda mahalliy o'z-o'zini boshqarish organlariga saylovlarda ishtirok etishga mas'uliyatli va ongli yondashish;
- fuqarolik ta'sir, zo'ravonlik, konyukturasi shakllariga faol hatti-harakatlari orqali qarshi kurashish;
- o'z fuqarolik huquqlari va huquqiy majburiyatlarini bajara olishi.

Ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishda pedagogik tarbiya, insonparvarlik tamoyillari asosida quriladi – jamiyat a'zolarini ijtimoiy munosabatlarga kirishish, milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash, vijdon erkinligi, millatlararo totuvlik, dinlararo bag'rikenglikni ta'minlashda inson tanlovi erkinligini tan olish. Aynan mazkur yo'nalganliklar talabalar individual sifatlarining ekzistensial sohasi mohiyatini belgilab beradi.

Ijtimoiy kompetensiya o'z taqdirini jamiyat, vatan, o'z xalqi taqdiridan ajralmasligini tan olishdan kelib chiqadi. Inson o'zining shaxsiy muvaffaqiyatiga, u faqatgina jamiyatda o'z imkoniyatlaridan to'liq foydalana olganidagina erishishi mumkinligini, ya'ni shaxsiy muvaffaqiyat jamiyat, davlatning muvaffaqiyatli rivojlanishidan ajralmasligini tushunish kerak. O'zining hayotiy yoki kasbiy rivojlanishini amalga oshirib, inson jamiyat taraqqiyotining yangi bosqichiga o'tishiga yordam beradi hamda jamiyat rivojiga o'z xissasini qo'shadi.

